FOAR FRYSKE BERN

Voortgangsrapportage actieprogramma

Februari 2021

1. Inleiding

In april 2018 is het landelijke programma Zorg voor Jeugd geschreven. In de uitvoering van dit ambitieuze programma hebben de 42 Jeugdzorgregio's een regionaal transformatieplan opgesteld. Voor deze plannen is in totaal een bedrag van 108 miljoen euro beschikbaar voor de periode 2018 – 2022. Voor de regio Friesland is tot 2022 €4.115.712 beschikbaar gesteld door het ministerie van VWS.

De Friese gemeenten hebben in samenwerking met zorgbelang Fryslân, verwijzers, onderwijs en aanbieders van jeugdhulp het Friese actieplan Foar Fryske Bern opgesteld. In het actieplan is onze inhoudelijke visie van de (door)ontwikkeling, doelen en resultaten voor jeugdigen en hun ouders verwoord.

Het programmateam Foar Fryske Bern faciliteert en motiveert alle partijen om gezamenlijk de jeugdhulp steeds beter te maken. Betere zorg voor de jeugd bereiken we alleen als alle partijen daarbij voor een gezamenlijk doel gaan. Centraal in het programma staat daarom de samenwerking tussen gemeenten, cliënten, jeugdprofessionals en jeugdhulpaanbieders. De betrokken partijen werken voor het bereiken van ons gezamenlijke doel aan vier inhoudelijke programmalijnen en de randvoorwaarden. De programmalijnen geven tegelijkertijd de prioriteiten weer in de transformatie van het Friese jeugdhulpstelsel. Deze voortgangsrapportage is een product van de leden van het Programmateam* van Foar Fryske Bern in samenwerking met de teamleden van Foar Fryske Bern en alle betrokken partners van de verschillende programmalijnen.

Programmateam Foar Fryske Bern

Ludo Abbink	SWV passend onderwijs Friesland
Wya Banus	Accare
Erwin Beers	Verslavingszorg Noord Nederland
Bernadette van den Berg	GGD Fryslân
Anja Biemans	SWV Noord Friesland
Voke de Boer	gemeente Leeuwarden
Bouwke van Eeken	Horizon Begeleiding
Kim ten Hoeve	SoZaWe Noard West Fryslân
André de Jong	De Fryske Marren
Janneke Majoor	Jeugdhulp Friesland
Reinder Meekma	Noard East Fryslân
Marijke Schilperoord	Sociaal Domein Fryslân
Han Tuller	gemeente Heerenveen

Deze rapportage is geschreven door:

Marleen van Aggelen	netwerkregisseur Leren van casussen
Nelleke Flink	netwerkregisseur Kind in beeld bij Scheiding
Thamara Gerrits	communicatieadviseur
Trudy Kreuijer	netwerkregisseur Sterker samenwerken
Bert Wienen	netwerkregisseur Onderwijs en Zorg
Pieter van der Zwan	programmaleider

Sterker samenwerken | **Kind in beeld bij scheiding** | **Leren van casussen** | **Onderwijs en Zorg**

* Het programmateam is namens gemeenten, jeugdhulporganisaties en onderwijs betrokken bij de uitvoering van het actieprogramma Foar Fryske Bern.

2. Leeswijzer

Deze voortgangsrapportage bestaat uit twee programma-overstijgende delen en één deel over de specifieke programmalijnen.

Als eerste schetst het programmateam in de beschouwing haar beeld over de voortgang van de transformatie. Er wordt aandacht besteed aan de resultaten én de uitdagingen in het lerende Friese jeugdstelsel. Ook wordt er stilgestaan bij de effecten van de coronacrisis en de inspanningen die ondernomen worden om deze het hoofd te bieden. De beschouwing wordt gevolgd door een korte uiteenzetting van de inspanningen en resultaten die van mei 2019 tot en met december 2020 per programmalijn zijn geleverd en de geplande vervolgstappen voor de komende periode.

Op de website **www.foarfryskebern.nl** vindt u nu nog meer achtergrondinformatie over de activiteiten van het programma en praktijkvoorbeelden van de weg naar transformatie.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 1

2. Leeswijzer 2

3. Beschouwing 3

4. Voortgang van het programma 6

4.1 Foar Fryske Bern en landelijke actielijnen 6

4.2 Sociale innovatie methodiek 7

4.3 Risico's en knelpunten 8

5. Voortgang per programmalijn 9

5.1 Programmalijn Leren van casussen 9

5.2 Programmalijn: Sterker samenwerken 11

5.3 Programmalijn Onderwijs en Zorg 14

5.4 Programmalijn Kind in beeld bij scheiding 16

6. Tot slot 19

3. Beschouwing

Het actieprogramma Foar Fryske Bern is onderverdeeld in vier programmalijnen waar verschillende netwerkadviseurs samen met een programmalijnraad (vertegenwoordigers uit het werkveld) aan werken.

Vanuit deze verschillende lijnen krijgen wij een beeld van de stand van zaken van de transformatie van de jeugdhulp in Friesland. In deze beschouwing werken we dit beeld uit voor gemeenten om daar hun voordeel mee te kunnen doen. Dit doen we ook omdat de echte transformatie zal moeten plaatsvinden in de dagelijkse praktijk. Die praktijk is er één op lokaal niveau, met jeugdigen uit die gemeente, met scholen, kinderopvang, het consultatiebureau en de schoolarts. Veel van de gesprekken over transformatie vinden plaats op regionaal niveau; veelal zijn de uitvoerende medewerkers daar niet bij betrokken.

Er is niet één transformatie er zijn er eigenlijk twee

We merken dat er in Friesland veel focus ligt op de transformatie van de jeugdhulp. De regionale focus op **zorg** in plaats van op het stimuleren van een **gezonde ontwikkeling** zorgt ervoor dat met name in de buitenste ring rondom het kind, de specialistische zorg, geïnnoveerd wordt. Het gaat dan om hoe kinderen en gezinnen, die kampen met complexe hulpvragen, nú goed geholpen worden. Het wordt alleen te weinig gerelateerd aan wat we anders hadden kunnen doen, zodat zij wellicht deze vorm van hulp nooit nodig hadden gehad.

We merken dat door de energie en middelen in de transformatie van **zorg** te steken er weinig of minder aandacht is voor een **andere, noodzakelijke, transformatie**. Deze transformatie is gericht op het benutten van de directe pedagogische omgeving: bij kinderen thuis, in de buurt, op scholen en bij het bestaande netwerk van het gezin.

Normaliseren van gedrag

Deze tweede transformatie heeft alles te maken met het normaliseren van gedrag. Van het accepteren van problemen en het bieden van hulp bij problemen die dicht bij de gewone context van kinderen en jongeren liggen. Onze samenleving is de laatste decennia complexer geworden of wordt in ieder geval als complexer ervaren. Er wordt voorbij gegaan aan het feit dat gedrag in vele vormen voorkomt. Gedrag wordt vaker bestempeld als afwijkend, waarvoor (specialistische) hulp wordt ingezet om het op te lossen. Ook willen we benadrukken dat context een belangrijke bijdrage levert aan gedrag.

We zouden vanuit de maatschappij relatief kleine en eenvoudige dingen kunnen doen om gezinnen die het nodig hebben te ondersteunen. Als we hier op tijd bij zijn, dan is inzet van (specialistische) jeugdhulp bij veel gezinnen misschien niet nodig.

Deze 'tweede' transformatie is nodig om te voorkomen dat een deel van de kinderen zich ontwikkelt tot de jongeren en gezinnen met complexe opvoed- en ontwikkelopgaven.

Normaliseren vraagt om andere partners en een andere kijk

Als het gaat om het normaliseren dicht bij de context van kinderen, dan gaat het meer dan ooit om kiezen voor de juiste partners. Hierbij is het van belang om ook te kijken naar hoe bijvoorbeeld ouders elkaar onderling kunnen helpen en steunen. Een hand uitsteken naar elkaar in plaats van elkaar te 'veroordelen'. Niet individualistisch maar meer als collectief te gaan handelen. Wat kun je als medemens doen om een ander in je straat of wijk te helpen? Hoe vind je elkaar? De focus zou moeten liggen op het gewone leven, de aanwezige veerkracht van kinderen en gezinnen en de algemene voorzieningen. Het gaat hierbij om het versterken van de (pedagogische) kwaliteit van de directe leefomgeving en de algemene jeugdvoorzieningen. Daarnaast zou er vanuit aanvullende voorzieningen of eerste- en tweedelijnsvoorzieningen bereidheid moeten zijn om juist de directe omgeving te versterken.

In een klas met een groot aantal leerlingen heeft de leerkracht weinig tijd en ruimte om andere oplossingen te bieden voor moeilijk gedrag van kinderen. Vervolgens is de systemische zorgreflex: 'als een kind druk is, dan heeft het een ADHD-behandeling nodig.' Wordt het aantal leerlingen per klas verkleind, dan ervaart de leerkracht wellicht meer ruimte om in te spelen op de variabiliteit tussen kinderen.

We transformeren wel, maar onze doelen zijn nog niet getransformeerd

Het is opvallend dat het slagen van de transformatie nog steeds wordt afgemeten aan oude jeugdhulpdoelen en doelen in een nog niet ontschot sociaal domein. Er wordt nog steeds te smal gekeken naar alleen de problemen met het kind als middelpunt en de oplossing wordt niet of nauwelijks gerelateerd aan inzet op het gebied van het gezin (armoedebestrijding, schulden, werk, trauma van ouders, intergenerationele overdracht) en/of de wijk waarin het bijvoorbeeld heel normaal is dat je niet werkt of criminele activiteiten ontplooit om aan voldoende inkomsten te komen. We meten het resultaat van aanbieders niet af aan de mate waarin het lukt om weer op school of op een sportclub mee te kunnen doen.

Leren komt niet tot stand als er geen veilige en lerende cultuur is

We zien grote bereidheid om te leren van casussen. Tegelijk merken we dat het nog niet goed lukt om het leren in te zetten als motor van de verandering. Dat heeft te maken met het feit dat het lastig is om te leren als het doel niet duidelijk is en geen urgentie of verantwoordelijkheid gevoeld wordt. Het helpt daarnaast ook niet dat bij eerlijkheid en openheid tussen gemeenten en jeugdhulpaanbieders over dat wat geleerd moet worden, direct de vragen komen: Wie is verantwoordelijk? Wie kunnen of moeten we aanpakken? Wie is schuldig?

Bovendien is het lastig om het geleerde breed te laten landen met daadwerkelijke verandering tot gevolg. Hoe nemen we op basis van wetenschappelijke, praktijk- en ervaringskennis stappen die helpen in beide transformaties?

Veranderen in kleine stappen

We merken dat het lastig is om in het dagelijkse werk bezig te zijn met transformeren. We worden allemaal in ons professionele bestaan geleefd door protocollen, routines en werkprocessen. Omdenken, dwarskijken of vernieuwen is daardoor lastig. Toch zal de transformatie alleen slagen als we in staat zijn om samen de motivatie en tijd te vinden om werk te maken van de transformatie. Wellicht in kleine, lokale stappen. Want jeugdigen in onze Friese gemeenten verdienen ondersteuning van alle belangrijke personen in hun omgeving (ouders, grootouders, vrienden, leerkrachten, begeleiders, hulpverleners, jeugdverpleegkundigen, consultatiebureau-artsen) en dat die ondersteuning samenhangend, effectief en kwalitatief optimaal is. Een uitdaging waar we samen voor staan en waar wij vanuit Foar Fryske Bern graag een bijdrage aan leveren.

Eerder is onze visie 'nieuwe kijk op jeugdzorg' gepubliceerd op onze website en is er een interview over geplaatst in de Leeuwarder Courant. Hierin gaan Pieter van der Zwan en Bert Wienen aan de hand van concrete voorbeelden dieper in op normaliseren.

Lees het hier:
www.foarfryskebern.nl/nieuwe-kijk-op-jeugdzorg

De gesprekspartners zijn meer dan ooit de ouders en kinderen zelf, het onderwijs en de IKC, de GGD, jeugdhulpaanbieders, huisartsen, verloskundigen enz. Hier zou het gesprek moeten gaan over het normaliseren van gedrag en het beantwoorden van opvoed- en ontwikkelvragen. Redeneer je richting normaliseren of redeneer je richting afwijkend gedrag en het aanbieden van jeugdhulp? We zouden moeten praten over het tijdig signaleren van problematische opvoedingssituaties zoals gezinsproblemen, huiselijk geweld, verwaarlozing, trauma, (persoonlijkheids)stoornissen van ouders die effect hebben op het (gedrag van het) kind. De expertise van jeugdhulpaanbieders kan hierin van toegevoegde waarde zijn, maar moet niet het uitgangspunt zijn voor het gesprek over de invulling van het 'normale' leven.

"Iedereen vindt dat de behandeling voor mijn ADHD goed gaat, maar ik heb nog steeds geen vrienden"

Damian, 9 jaar

4. Voortgang van het programma

4.1 Foar Fryske Bern en landelijke actielijnen

Onderstaande tabel geeft weer waar de programmalijnen van Foar Fryske Bern de landelijk vastgestelde actielijnen Zorg voor de Jeugd ondersteunen.

Programmalijnen Foar Fryske Bern	Landelijke actielijnen Zorg voor de Jeugd*					
	1	2	3	4	5	6
Leren van casussen **Hoofddoel:** Verbeteren van de structurele knelpunten in de (hoog)specialistische jeugdhulp op het gebied van: ▪ inhoud en methodiek ▪ organisatie ▪ ketensamenwerking ▪ sectoraal en intersectoraal	X	X				X
Sterker samenwerken **Hoofddoel:** Versnellen van de transformatie en het doorontwikkelen van ondersteunende hulpmiddelen (digitale tools).	X	X		X	X	X
Onderwijs en Zorg **Hoofddoel:** Ieder kind heeft maximale mogelijkheden binnen het bestaande onderwijsstelsel om zich goed voor te bereiden op maatschappelijke zelfredzaamheid.			X			X
Kind in beeld bij scheiding **Hoofddoel:** Het voorkomen van schade bij kinderen als gevolg van de scheiding van hun ouders.	X	X			X	X

***Landelijke actielijnen Zorg voor de Jeugd**
Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen.
Actielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien.
Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen.
Actielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden.
Actielijn 5: Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt.
Actielijn 6: Investeren in vakmanschap.

4.2 Sociale innovatie methodiek

Het doel van het ontwikkelprogramma Foar Fryske Bern is het verbeteren van jeugdhulp in Friesland. Hoe zorgen we ervoor dat we onze doelen samen met ons netwerk medio 2022 hebben bereikt?

Dit doen we niet vanachter ons bureau met mensen die van bovenaf bepalen wat er moet gebeuren. We gebruiken hiervoor de uitgangspunten van sociale innovatie. Dit doen we vanuit de overtuiging dat we gezamenlijk meer kunnen bereiken. Vanuit verschillende disciplines werken we samen aan het oplossen van verschillende vraagstukken. Ook, of misschien wel juist, met ouders en kinderen als deskundigen en belangrijke partners in dit proces. De samenwerking in deze open netwerken is gericht op het oplossen van een vraagstuk, is niet-hiërarchisch, en verbindt mensen uit verschillende sectoren en lagen van de samenleving.

Zeven fases van sociale innovatie

We onderscheiden zeven fases van sociale innovatie binnen het programma als geheel en elke afzonderlijke programmalijn.

- **Fase 1 – 2019/2020 Gezamenlijke urgentie bepalen**
  In fase 1 is onderzocht wat gezamenlijke definities van het probleem zijn en wat de onderliggende oorzaken zijn.
  De vragen die daarbij zijn gesteld zijn:
  - Waar loont het in gezamenlijkheid om te innoveren? Waar liggen kansen?
  - Waar knelt het, waar worden pijnpunten ervaren?
  - Waar wordt noodzaak / urgentie / ambitie ervaren?

  In februari 2020 zijn de resultaten van fase 1 opgeleverd. Ze staan per hoofdthema beschreven op de website www.foarfryskebern.nl.

- **Fase 2 t/m 4 – 2020 Conceptontwikkeling, planvorming en ontwikkeling**
  In 2020 hebben we ons op conceptontwikkeling, planvorming en ontwikkeling gericht. Samen met partijen uit het netwerk hebben we bepaald hoe de concepten eruitzien die moeten zorgen voor verandering. Aan welke voorwaarden moet vervolgens ons plan worden voldoen? Hoe ziet ons plan er dan uit? Tenslotte bekeken we samen hoe en bij wie 'een klein begin' (een pilot) te organiseren is. En hoe monitoren we deze? De resultaten van deze fasen staan hieronder per programmalijn beschreven.

- **Fase 5 en 6 – 2021 Uitvoering, evaluatie en bijsturen**
  In deze fases bekijken we hoe de verschillende pilots verlopen en of ze nog steeds aansluiten bij de urgentie, het concept en de planvorming. Hoe houden we ons aan het plan van fase 4? Wat leren we van de uitvoering? Hoe evalueren we en stellen we bij?

- **Fase 7 – 2022 Opschalen**
  Dit is het jaar dat de pilots overgaan naar grotere plannen die breder worden uitgezet.
  In deze fase bepalen we samen met alle betrokkenen hoe de opschaling eruit komt te zien.

4.3 Risico's en knelpunten

Binnen het actieprogramma voorzien we een aantal risico's en/of knelpunten:

- **Corona**
  Door de invloed van Corona zijn scholen, jeugdhulporganisaties, gemeenten en jeugdhulpverleners op dit moment druk met het draaiende houden en wellicht anders vormgeven van onderwijs, ondersteuning en jeugdhulp. Het is de vraag in hoeverre het nu mogelijk is om optimaal aan te sluiten bij een veranderprogramma. We proberen hiervoor goed af te stemmen met alle betrokkenen en houden voortgang door digitaal te vergaderen en online webinars te organiseren.

- **Echte verandering**
  Het is relatief eenvoudig om diverse trajecten op te zetten en goede pilots te starten. Het is echter lastiger om deze pilots op te starten als een 'beweging' naar het nieuwe jeugddomein. Daarvoor zijn niet alleen verbindingen tussen partijen en organisaties nodig, maar vaak ook een heel ander gesprek tussen gemeenten en deze partijen. Waar willen we samen naar toe? Hoe nemen we samen, vanuit dezelfde maatschappelijke, maar verschillende wettelijke invalshoeken, verantwoordelijkheid voor die verandering? Hoe transformeren we echt en brengen we kunde van het normaliseren in de praktijk? Dat vraagt **anders denken op alle niveaus**, van de uitvoering tot de beleidsmedewerker, van de bestuurders tot de managers. Dit risico proberen we te ondervangen door op en aan verschillende tafels het verhaal te vertellen en aan te sluiten bij bewegingen die al gaande zijn.

- **Borging**
  De ingezette ontwikkeling vraagt om borging. Het is daarom goed dat er op verschillende onderwerpen ambtelijk overleg is zoals nu ook op onderwijs/zorg. Dat is een goed begin van de borging. Toch is het ook van belang om nu al na te denken over hoe we deze borging vormgeven. Bijvoorbeeld in een provinciaal programma voor de duur van acht jaar. Helpend daarbij is een transformatie-agenda voor de langere termijn en **de mogelijkheid daar structurele middelen voor te kunnen reserveren.** Borg met elkaar dat wat we met elkaar hebben bereikt.

- **Onderwijs en jeugdhulp en het grijze gebied**
  Onderwijs en jeugdhulp samenbrengen levert ook discussies op over verantwoordelijkheid en financiën. Is deze inzet te legitimeren vanuit onderwijsmiddelen of is de jeugdwet meer geëigend? Daarvoor is kennis nodig, maar ook het echte gesprek tussen onderwijs en gemeenten (overigens is dit één van de zaken die we proberen te bereiken met het Friese model).

5. Voortgang per programmalijn

5.1 Programmalijn Leren van casussen

De programmalijn Leren van casussen is opgezet omdat een kleine groep jeugdigen (2–5%) in het huidige jeugdhulpaanbod geen passend antwoord op hun hulpvraag vindt.

Het gaat vaak om jongeren en gezinnen waarbij één of meerdere gezinsleden op verschillende gebieden problemen hebben. Er is vaak sprake van langdurig jeugdzorggebruik, bij verschillende zorgaanbieders, (tegelijkertijd of elkaar opvolgend). Vaak verloopt de zoektocht naar passende hulp moeizaam en worden deze jongeren in het systeem 'rondgepompt' zonder dat dit tot daadwerkelijke oplossingen en ontwikkeling voor de jongere leidt.

Verbeteren (hoog)specialistiche jeugdhulp

Hoofddoel van de programmalijn Leren van casussen is om de structurele knelpunten in de (toegang tot) (hoog) specialistische jeugdhulp in kaart te brengen en aan te pakken. Het gaat dan om het verbeteren van knelpunten op het gebied van inhoud en methodiek, organisatie en ketensamenwerking (zowel sectoraal als intersectoraal). Binnen Friesland zijn op dit moment in ieder geval twee overlegtafels waar jongeren met een complexe zorgvraag, voor wie de hulpverlening stagneert, aangemeld kunnen worden. Dat zijn Team Toegang Hoogspecialistische Jeugdhulp (TT HSJ) en het Regionaal Expertise Team Jeugd (REX Jeugd). Bij beide overlegtafels monitoren we vanuit de programmalijn welke jongeren hier aangemeld worden, wat hun hulpvraag en problematiek is, welke zorgaanbod passend is (advies) en welke weg zij al hebben afgelegd in de zoektocht naar een oplossing.

Kenniswerkplaats Jeugd Friesland

De programmalijn Leren van casussen werkt nauw samen met (en is eigenlijk volledig geïntegreerd in) de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, waar 1 van de 3 projecten het project 'Leren van praktijkervaringen' is. Doel van deze integratie is dat alle betrokkenen bij problemen en oplossingen vanuit een lerend perspectief aan de slag gaan. Dit betekent dat o.a. kennis die we in de praktijk opdoen over de toegang en doorstroom in (hoog)specialistische jeugdzorg wordt ingebracht en besproken in het ontwikkelteam van Leren van praktijkervaringen. In leernetwerken gaan we aan de slag om samen met jeugdigen, ouders en professionals uit de gehele jeugdzorgketen hierin verbeteringen te maken. Thema's zijn bijvoorbeeld verklarende probleem- en krachtenanalyse en het gebruik van een tijdlijn.

Van Nu tot Nul

Foar Fryske Bern is via deze programmalijn ook medeaanjager van de beweging Van Nu tot Nul. Deze beweging bestaat uit professionals die zich samen inzetten om de doelen van de beweging na te streven: nul uithuisplaatsingen, nul suïcides, nul residentiële plaatsingen, nul complexe echtscheidingen en nul thuiszitters. Door elkaar met voorbeelden te inspireren, uit te dagen en te helpen gaan we voor die doelen. Om zo binnen en buiten de kaders van de systemen te leren en te ervaren hoe wij het voor kinderen beter kunnen doen.

Één regionaal ondersteuningsplan

Daarnaast hebben de programmalijnen Leren van casussen en Sterker samenwerken een gezamenlijke programmalijnraad die bestaat uit vertegenwoordigers van een aantal gemeenten die vanuit hun rol, samen met betrokken partners uit het veld, werken aan oplossingen.

Concreet betekent dit dat het gebrek aan goede informatievoorziening heeft geresulteerd in één regionaal ondersteuningsplan en in de ontwikkeling van de visie op gebiedsteams en benodigde professionaliteit. Op deze manier voorkomen we bijvoorbeeld bij een doorverwijzing dat de het kind of gezin opnieuw het complete verhaal hoeft te doen.

Lees hier meer over in ons artikel 'Doorbraak in de jeugdzorg: eerste versie van één ondersteuningsplan voor Friesland'.

Leren van casussen

Subdoel	Belangrijkste mijlpalen 2020	Vervolgstappen 2021
Inzicht in structurele knelpunten in de (toegang tot) (hoog)specialistische hulp	▪ 3 kwartaalrapportages TT HSJ (2019/Q1, Q2 en Q3). ▪ Jaarrapportage REX Jeugd 2019 ▪ Bespreken van de rapportages in de diverse gremia (TT HSJ, REX Jeugd, DMO HSJ, SDF, Programmalijnraad LvC)	▪ Rapportage Q4 2020 (en heel 2020) voor TT HSJ plus kwartaalrapportage 2021 ▪ Jaarrapportage REX Jeugd 2020 ▪ Bespreken van de uitkomsten in diverse gremia ▪ Meedenken en adviseren in ontwikkelingen hoogspecialistische jeugdhulp. (lees meer op www.foarfryskebern.nl)
Verbetering informatievoorziening	Uit de eerste kwartaalrapportage van TT HSJ is gebleken dat de informatie voorziening vanuit de gebiedsteams niet altijd voldoende op orde is. Samen met de uitkomsten van de regionale schrapsessies i.v.m regeldruk heeft dit geleid tot het ontwikkelen van een regionaal ondersteuningsplan (zie verder programmalijn Sterker samenwerken).	Verdere implementatie van dit ondersteuningsplan volgt in de programmalijn Sterker samenwerken.
Verklarende krachten- en probleemanalyse	Pilot bij TT HSJ en REX Jeugd gebruik 7 factoren model	Onderzoeken of het 7 factoren model geïntegreerd kan worden in de werkwijze van TT HSJ, REX Jeugd en bij de gebiedsteams. Zo ja, dan dit gaan implementeren en monitoren binnen een leernetwerk.
Leren van uitkomsten van de monitoring om te komen tot structurele verbeteringen in de (toegang tot) jeugdhulp.	Voorbereiden leernetwerk vanuit de Kenniswerkplaats.	Eerste leernetwerk omtrent informatievoorziening en eenheid van taal vindt plaats op 19 januari 2021 en zal daarna elk kwartaal plaatsvinden in 2021.
Samenbrengen van kennis en ervaringen op het gebied van Leren van casussen.	Al op veel plekken wordt 'geleerd van casussen'. De vraag is hoeveel situaties van kinderen je moet bespreken om tot verbetering te komen. Daarom wordt samen met de Kenniswerkplaats een overzicht gemaakt van de opbrengsten tot nu toe van onderzoeken en initiatieven op het gebied van Leren van casussen.	Ontwikkelen en opzetten van leernetwerken naar aanleiding van het overzicht, wanneer de uitkomsten/thema's door jeugdigen, ouders en professionals herkend worden als verbeterpunten.

5.2 Programmalijn Sterker samenwerken

Sterker samenwerken is erop gericht om het voor hulpbronnen (het netwerk) rondom kind en gezin makkelijker te maken om goed samen te werken en om de hulpvraag effectiever te beantwoorden.

Dat betekent dat hulp en steun voor kind en gezin een duidelijk antwoord zijn op de hulpvraag of zorgen. Het moet glashelder zijn wie het kind en gezin helpt, waarom de hulp nodig is en wanneer professionele hulp wellicht niet meer nodig is. Het principe blijft: één gezin, één plan.

Samenwerking versimpelen

In de aanpak richten wij ons op het versterken van de positie van het kind en gezin dat om hulp vraagt. Daarbij is het doel de samenwerking tussen de hulpbronnen te versimpelen om zo efficiënt hulp te bieden. Ook moet de regeldruk voor professionals drastisch omlaag en moeten we voorkomen dat gezinnen met te veel hulpverleners te maken hebben en keer op keer dezelfde processen moeten doorlopen.

Hoofddoelen van deze programmalijn:

1. Het versterken van de regionale kwaliteit en efficiëntie van de (gemeentelijke) toegang tot jeugdhulp door:
   a. Het ontwikkelen van 1 regionaal plan van aanpak in de samenwerking met kind, gezin, jeugdhulpprofessionals, GI's, JGZ, onderwijs en overige betrokkenen.
   b. Het ontwikkelen van een regionale visie op gebiedsteams en een voorstel te doen hoe we de praktische uitwerking van de visie kunnen monitoren zodat gemeenten effectiever van elkaar kunnen leren.
   c. Het schetsen van de benodigde professionaliteit.
2. Het beschikbaar stellen en monitoren van een digitaal platform (Friese Jeugdzorg Online) waar kind en gezin zelf hulpbronnen kunnen betrekken bij hun plan van aanpak. Deze hulpbronnen kunnen via dit platform veilig met elkaar communiceren (beeldbellen, chat en uploaden documenten) en kennis delen over opvoeden en opgroeien. Ook kunnen ze online tools die daaraan bijdragen laagdrempelig aanbieden.

Friese Jeugdzorg Online

Tijdens het uitbreken van de coronacrisis in maart 2020 moesten zorgorganisaties het contact met kinderen en gezinnen noodgedwongen opeens op afstand doen. Veel organisaties waren hier niet op ingericht en het was dan ook lastig om te voldoen aan privacyregels.

In razend tempo is in samenwerking met het Sociaal Domein Fryslân en JouwOmgeving het online platform (Friese Jeugdzorg Online) kosteloos beschikbaar gesteld voor alle betrokkenen bij jeugdhulp in Friesland. Inmiddels zijn er 1200 accounts aangemeld op het platform. Een enorme kans om te verkennen op welke manier een digitaal platform kan bijdragen aan betere jeugdhulp en betere samenwerking.

“Er staat nu een goed beveiligd platform dat klaar is voor de toekomst”

Bote Sijtsma, GZ-psycholoog
bij Praktijk Bint in Leeuwarden

Lees hier het interview met Bote en zijn cliënt Sanne (14 jaar) over hun ervaringen met Friese Jeugdzorg Online.

Sterker samenwerken

Subdoel	Belangrijkste mijlpalen 2020	Vervolgstappen 2021
Een regionale visie op de gemeentelijke toegang tot jeugdhulp.	De Regionale visie is door een werkgroep van verschillende gemeenten ontwikkeld en in februari 2020 vastgesteld in het Ambtelijk Overleg (AO).	Het opvolgen van de praktijk van de visie. Het onder de aandacht brengen en houden van de visie in de doorontwikkeling van de gemeentelijke toegang.
Als gemeenten effectief leren van de visie in de praktijk en van de lessen die we trekken uit de monitoring van gemeentelijke toegang tot jeugdhulp.	In het najaar heeft het AO ingestemd met de doorontwikkeling van een regionale audit en van de verbetering van de gemeentelijke toegang.	Een kernteam bestaand uit gemeenten Heerenveen, Leeuwarden en Noardwest, SDF en Foar Fryske Bern ontwikkelen een concreet voorstel voor de audit. De eerste auditronde staat gepland voor maart 2021
Ontwikkelen van een breed gedragen format voor één regionaal plan van aanpak voor kind en gezin. Van de 18 oorspronkelijke plannen van aanpak in de gemeentelijke toegang bekijken we de mogelijkheden om 1 plan te maken. Lees meer informatie op www.foarfryskebern.nl	Het regionale format van het plan van aanpak (ondersteuningsplan) is in 2020 samen met jongeren en professionals van gebiedsteams, zorgaanbieders, gi's en onderwijs opgeleverd. Toekomstplan en familiegroepsplan zijn waar mogelijk geïntegreerd in het plan van aanpak.	Het volgen van het effect en gebruik van het regionale format door de Friese gemeenten. Samen met betrokken stakeholders (kind gezin, gemeenten, overige hulpbronnen) worden verbeteringen doorvoeren.
Leren van uitkomsten van de monitoring om te komen tot structurele verbeteringen in de (toegang tot) jeugdhulp.	Onderzoek naar benodigde professionaliteit is gestart. Het onderzoek maakt deel uit van een promotieonderzoek naar de inkoopsystematiek.	Het onderzoeksrapport wordt verwacht in maart 2021.
Ontwikkelen van een digitaal platform/tool waarmee kind en gezin, formele en informele bronnen met elkaar kunnen samenwerken. De tool stelt het perspectief van de jeugdige centraal en helpt betrokkenen de geboden hulp beter op elkaar af te stemmen. Alle betrokkenen bij kind en gezin en Friesland – zowel het eigen netwerk als professionals – kunnen het hele jaar kosteloos gebruik maken van het platform. Neem een kijkje op: www.friesejeugdzorgonline.nl	Friese Jeugdzorg Online (FJO) is in april 2020 gelanceerd en kent inmiddels 1200 gebruikers. Er wordt zeer actief gebruik gemaakt van de functie beeldbellen en de tool Krachtenwijzer. Er zijn 3 pilots gestart waar we vanuit verschillende invalshoeken monitoren wat de kansen en knelpunten van het platform zijn t.a.v. onze doelstelling. Een verkenning naar de behoeften van gebruikers van het platform en direct doorvoeren van verbeteringen.	De eigen regie van kind en gezin op het platform wordt verder versterkt. Het ondersteuningsplan wordt geïntegreerd op het platform. Pilots: ▪ Opvolging pilots KOOZ en Hof van Arcadia ▪ Start nieuwe Pilot Team Toegang Hoog specialistische jeugdhulp ▪ Onderzoek naar inzet FJO als faciliterend systeem binnen programmalijnen Zorg & onderwijs, KIBBS en LVC ▪ Rapport eerste bevindingen FJO - voorjaar 2021 Advies voor vervolgtraject na ▪ programma Foar Fryske Bern en inkoopmogelijkheden.

5.3 Programmalijn Onderwijs en Zorg

Binnen deze lijn zetten we in op nieuwe ontwikkelingen vanuit de samenwerking tussen onderwijs en gemeenten.

Daarbij kijken we vanuit het perspectief van de leerling: hoe kunnen **we de context zo aanpassen en ontwikkelen zodat iedere leerling optimaal gebruik kan maken van het onderwijsaanbod**. Dat past ook bij de doelstelling om te normaliseren. We vinden het immers normaal dat ieder kind onderwijs volgt; het is de enige plicht die kinderen hebben. Tegelijk weten we ook dat er op dit moment steeds meer kinderen zijn die zorg nodig hebben.

Versterken van de context

De uitdaging in dit programma is om de context zo aan te passen dat niet zozeer kinderen meer zorg nodig hebben, maar dat de context (de omgeving) meer aankan. Door het benutten van expertise vanuit onderwijs en jeugdhulp, door het mogelijk maken van nieuwe en innovatieve trajecten gebaseerd op goede analyses en door aan te sluiten bij wat al werkt. Daarnaast willen we zorgen dat we van- en aan elkaar leren. Iets wat werkt kunnen we meer van doen. Ook dat is een belangrijk onderdeel van het programma.

In het programma zijn de volgende hoofddoelen opgenomen:

1. Aantoonbaar meer kinderen/jongeren die gebruik maken van zo regulier mogelijke vormen van onderwijs;
2. Het op basis van analyses op schoolniveau opstarten van het gesprek tussen scholen, gemeenten en ouders over de vraag: doen we nu het goede en doen we het goed of kan de samenwerking (met bijvoorbeeld welzijn, zorgpartners enz.) beter?
3. Het opstarten van nieuwe werkpraktijken.

Mathijs, 16 jaar, leerling in het voortgezet onderwijs, vertelde mij dat hij een zorgleerling was. Tenminste, op de school waar hij eerst naar toe ging. Sterker nog, omdát hij zorgleerling was, werd hij uiteindelijk overgeplaatst naar een andere school. Die overplaatsing betekende gelukkig zijn redding. Hij kwam op een andere school waar hij direct een klik had met een mentor. De mentor vroeg hoe Mathijs het beste geholpen zou kunnen worden. Mathijs maakte afspraken over frequent mentorcontact, waardoor hij zich steeds beter voelde en het ook goed ging op deze school. Op een gegeven moment vroeg hij de mentor: "Ben ik op deze school ook zorgleerling?" en de mentor antwoorde: "Nee, op deze school niet."

Lees het volledig artikel over 'zorgleerlingen' en de context hier.

Onderwijs en Zorg

Subdoel	Belangrijkste mijlpalen 2020	Vervolgstappen 2021
Opzetten van een visie omtrent dyslexie met een koppeling aan het thema laaggeletterdheid (i.s.m. met samenwerkingsverbanden, Sociaal Domein Fryslân)	Opgeleverd in Q4	Werken met deze visie in een aantal concrete pilots rondom dyslexie (januari 2021 – juli 2021).
Ondersteunen van lopende projecten die in lijn zijn met de hoofddoelen.	Drie projecten: ▪ Jeugdondersteuners in Leeuwarden, ▪ Multidisciplinair team in IKC de Wiken Smallingerland, ▪ Interprofessioneel team Plus Oosterwolde.	Subsidiebeschikking is in februari 2021 gereed en de uitvoering loopt.
Ontwikkelen van een Fries analyse-model voor scholen en gemeenten.	Opdracht is aanbesteed.	Gereed in februari 2021.
Het uitvoeren van analyses op 11 plekken in Friesland aan de hand van het Fries analysemodel. Het doel is om op 11 verschillende scholen analyserende gesprekken over het gebruik van jeugdhulp binnen de school te voeren. Meer informatie op www.foarfryskebern.nl	In afwachting van de oplevering van het Fries analysemodel.	**Analyses van maart tot mei 2021:** Skoatterwijs Heerenveen, Klimbeam Koudum, openbaar en bijzonder onderwijs Terschelling, OBS 't Partoer Burgum, Dockingacollege Dokkum, Marnecollege Bolsward, Keicollege/Sevenwolden/Bornego Heerenveen, SO de Wingerd/SBO de Twine Dokkum, SBO de Bolder Franeker, SBO Wetterwille Sneek en SBO Sjalom / SBO it Heechhof / SO Kleurryk / SO 4 Saffier Drachten
Initiëren van nieuwe projecten naar aanleiding van analyses.		Start mei / juni 2021
Ontwikkelen van afspraken tussen onderwijs en gemeenten met betrekking tot thuiszitters.		Traject loopt van februari tot juli 2021 (en sluit aan op al bestaande trajecten en afspraken binnen Friesland)
Opzetten van een leer- en ontwikkelingslijn voor professionals die vanuit zorg betrokken zijn op de scholen (i.s.m. Met Andere Ogen en de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd)	Afstemming met de inhoudelijke themalijn Onderwijs-zorg binnen de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd.	Voorbereiden leernetwerk vanuit de Kenniswerkplaats.

5.4 Programmalijn: Kind in beeld bij scheiding

In deze programmalijn is het doel om ouders en jeugdigen ondersteuning te bieden bij een scheiding, zodat ouders hun kinderen in deze hectische tijd niet uit het oog verliezen. Om het belang van het kind voorop te laten staan, beginnen we in veel gevallen bij de ondersteuning van de ouders.

Naast het opdoen van kennis over wat goedwerkende interventies zijn, willen we steeds analyseren of dat wat we doen ook echt helpend is voor kinderen en ouders die in een scheidingssituatie zitten. De programmalijn Kind in beeld bij scheiding richt zich in de scope van de activiteiten op het **voorkomen van complexe scheidingen**. Hierbij wordt verbinding gezocht met de programma's 'Scheiden zonder schade', 'Kansrijke start' en 'Geweld hoort nergens thuis'.

Ideeën vanuit kinderen en ouders

We zijn begonnen met het luisteren naar de verhalen van ouders, kinderen, jongvolwassenen en professionals die te maken hebben (gehad) met een scheiding. Hun verhalen, inzichten en tips zijn vastgelegd in het Fundament.
Lees hier het fundament.

Van hieruit ontwikkelen we de ideeën en initiatieven.
We hebben in het Fundament drie idee-lijnen aangegeven waar we als programma mee aan de slag gaan: **lotgenoten-contact, deskundigheidsbevordering en een online platform waar alle informatie betreffende een scheiding op te vinden is**. Een voorbeeld van het ondersteunen van lotgenotencontact is het buddyproject dat we samen Villa Pinedo beschikbaar stellen voor alle Friese kinderen. Lees alles over dit initiatief in het artikel of het **artikel in de Leeuwarder Courant**.

Preventie

De focus van het programma ligt bij het vroeg inzetten van laagdrempelige ondersteuning bij een scheiding, zowel voor kinderen als voor ouders. Deze ondersteuning is geen jeugdzorg, maar wordt gevonden in het eigen netwerk of in de preventieve hulp die professionals kunnen bieden. Kind in beeld bij scheiding geeft de professionals de tools om deze ondersteuning te bieden.

We doen dit vanuit het idee van **'normaliseren'**. Het is normaal dat je als kind niet goed in je vel zit als je ouders gaan scheiden. Dat je een tijdje boos, verdrietig, stil of juist heel druk bent. En we willen die kinderen graag een steuntje in de rug geven. Niet met Jeugdzorg, maar met een luisterend oor.

Ook **eerder het gesprek aangaan** met jonge ouders draagt bij aan het normaliseren. Bijvoorbeeld over dat 'ouder worden' en 'ouder zijn' best heel ingewikkeld kan zijn. Het moet weer gewoon worden om als ouders te durven praten over wat er op ze afkomt tijdens de grote veranderingen die het leven kent, zoals een scheiding. En dat het normaal is dat ze dat niet allemaal alleen kunnen. Daarom wijzen we ouders op de mogelijkheid om de hulp van een **steunfiguur** in te roepen. Maar dan wel vanuit het belang van het kind. Een vriend of vriendin, een familielid die je aanstelt als kind-behartiger. Mocht die er niet zijn in het eigen netwerk, dan kan bijvoorbeeld een medewerker van het gebiedsteam helpen.

Initiatieven

Naast de drie ideeën die zijn ontstaan uit de gesprekken met ouders en kinderen hebben we de 18 Friese gemeenten opgeroepen om initiatieven aan te dragen die bij de doelen aansluiten, in samenwerking met andere zorgaanbieders of betrokken partijen.

In januari 2021 zijn we in vijf gemeenten gestart met verschillende initiatieven (zie onderstaand schema en meer informatie op de website **www.foarfryskebern.nl**).

“Ik ben een luisterend oor en tegelijkertijd een soort grote broer. Iemand die kan helpen, maar wel alles bij de ander laat. Het is aanhoren en niet per se oplossen.”

Henrik, 22 jaar
buddy bij Villa Pinedo

Kind in beeld bij scheiding

Subdoel	Belangrijkste mijlpalen 2020	Vervolgstappen 2021
Bepalen van de scope van de programmalijn.	▪ Vaststellen van het fundament voor de programmalijn ▪ Vaststellen van een beoordelingskader voor gemeentelijke projecten met daarin de stem van het kind als uitgangspunt.	Uitwerking van pilots die voortvloeien uit het fundament.
Ondersteunen van kinderen, ouders en professionals bij het voorkomen van problemen bij een scheiding.	Onderzoek gedaan bij betrokkenen en uitgewerkt in het fundament.	Start van het Buddyproject (voorjaar 2021) Start Ouderbijeenkomsten (voorjaar 2021)
Ondersteunen van kinderen, ouders en professionals bij het vinden van actuele, relevante en juiste informatie omtrent scheiding.	Onderzoek gedaan bij betrokkenen en uitgewerkt in het fundament.	Start van online vindplaats voor informatie (voorjaar 2021).
Ontwikkelen van vaardigheden van professionals bij begeleiding van scheidingsproblematiek.	Onderzoek gedaan bij betrokkenen en uitgewerkt in het fundament. Online webinar voor gebiedsteammedewerkers.	Start van cursussen en trainingen voor professionals (2021).
Lokale verbinding leggen met initiatieven vanuit gemeenten, met draagvlak en borging om het kind meer in beeld te krijgen of te houden bij een scheiding.	Er zijn vijf initiatieven ingediend door gemeenten en positief beoordeeld.	**Start van vijf projecten:** ▪ Gemeente Opsterland: Ontwikkeling Multidisciplinair Team Scheiden. ▪ Gemeente Súdwest-Fryslân: Ontwikkeling van een ouderschapsbelofte. ▪ Gemeente Harlingen: Kosteloos mediation-traject voor ouders. ▪ Gemeente Ooststellingwerf: Online-cursus Ouders Inc. ▪ Gemeente Ameland: Training medewerkers gebiedsteams.

6. Tot slot

De kosten van de jeugdzorg zijn in de afgelopen jaren onverminderd gestegen. De belofte dat de transformatie ook een besparing zou opleveren voor de gemeentekas bleek niet stand te houden.

Het recent door de VNG uitgebrachte AEF rapport over de stijgende kosten in de jeugdzorg laat zien dat er een ander gesprek nodig is op regionaal niveau. **Een gesprek dat gaat over de juiste uitgangspunten** en het gewenste voorzieningenniveau in de regio. Wat is goede zorg? En hoever zijn gemeenten bereid om daarin te gaan? Bereiken we daarbij wel de juiste gezinnen en profiteren zij die de zorg het meest nodig hebben ook daadwerkelijk van wat we aanbieden

Zo'n grote verandering vraagt om een heldere afbakening van jeugdhulp. Preventie en vroegsignalering bij kinderen lijken voor gemeenten binnen het kader van de jeugdwet weinig op te leveren. Maar naar verwachting is de impact er later in het leven van deze kinderen wel degelijk (in andere domeinen zoals WMO en Participatie). Hoe maken we deze maatschappelijke baten in de regio inzichtelijk?

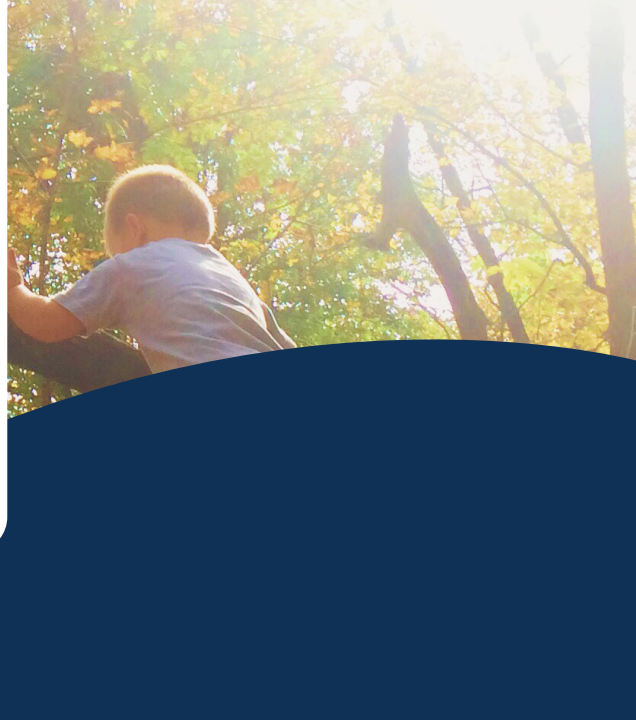
Nadruk op normaliseren, demedicaliseren en eigen kracht

Uit het AEF rapport blijkt dat de uitgangspunten van normaliseren, demedicaliseren en eigen kracht op gespannen voet staan met de andere uitgangspunten van de Jeugdwet. Daardoor zijn die eerste uitgangspunten in de afgelopen jaren op de achtergrond geraakt. Een grotere nadruk op normaliseren, demedicaliseren en eigen kracht biedt mogelijkheden om het gesprek over maatschappelijke thema's als prestatiedruk te adresseren. Bovendien kunnen hierdoor binnen de uitgangspunten van de Jeugdwet kosten worden bespaard ten opzichte van de huidige situatie. In de afgelopen jaren zijn deze uitgangspunten echter beperkt geoperationaliseerd. Het is daarom van belang om **dit complexe vraagstuk als Friese gemeenten en de partners actief op te pakken** en manieren te ontwikkelen om dit concreet te maken. Dat vraagt, zoals gesteld in de beschouwing, om te kijken met een andere lens en ook om ander partnerschap. Benutten wij bijvoorbeeld het verenigingsleven wel voldoende met elkaar?

Transformeren vraagt om visie, moed en de wil om het niet alleen ánders, maar ook béter te willen doen. Het is daarbij van belang te realiseren dat de vraagstukken in deze tijd vragen om samenwerking tussen de verschillende partijen vanuit het belang voor wie we bezig zijn: de Friese jeugdigen en hun gezinnen. Dat vraagt ook om (persoonlijk) leiderschap op alle niveaus om mensen rondom de gezamenlijke doelen te verzamelen en te enthousiasmeren. Tegelijkertijd is onze oproep om ook realistisch te zijn in de planning en de verwachtingen. Het zou daarbij helpend zijn om een regionale **transformatie-agenda voor de langere termijn te maken** en daar ook structurele middelen voor te kunnen reserveren. Borg met elkaar dat wat we met elkaar hebben bereikt.

Hoewel we goed op stoom zijn, zijn we nog niet klaar met onze doelen. En dat zijn we ook niet binnen een jaar. Toch hebben we de bescheiden hoop dat we samen met de partners de goede weg in zijn geslagen. Dat vraagt voor de toekomst, naast een goede transformatie-agenda, ook om een inspirerende beweging, van onderop gedragen.

FOAR FRYSKE BERN

Samen timmeren we verder aan de weg voor een gezonde, kansrijke en veilige toekomst voor de Fryske Bern!

www.foarfryskebern.nl